

Juni 2018

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Bevarandeplan för Natura 2000-området *SE0540182 Torbjörntorp Backabo*

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, t.ex. skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter, och det är värdefullt om den som har ny information kontaktar Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t.ex. skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. I de fall där ny kunskap har tillkommit, har Länsstyrelsen för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när nästa tillfälle ges. Vid förvaltning och tillståndsprövning utgår man ifrån i verkligheten förekommande naturtyper, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit beslutas av regeringen.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29 §§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget "Skyddad natur". Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på "kartverktyget skyddad natur". I kartverktyget söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Lena Smith

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0540182 Torbjörntorp Backabo

Kommun: Falköping

Områdets totala areal: 1,4 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2018-04-12

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2018-06-13

Markägarförhållanden:

Privat.

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 1998-12-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

6410 - Fuktängar

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden: I Natura 2000-området Torbjörntorp Backabo är det prioriterade bevarandevärdet den kalkfuktäng som finns runt det vät-liknande kärret i betesmarken.

Motivering: Kalkfuktängar är skyddsvärda biotoper som med rätt skötsel kan hysa en rik flora av hävdgynnade kärlväxter. I fuktängen vid Torbjörntorp Backabo växer bland annat orkidéer. Flera av de arter som växer i kalkfuktängar kan vara sällsynta som t.ex. ängs- och sumpgentiana.

Prioriterade åtgärder: Restaurering av området genom röjning av igenväxningsvegetation följt av regelbunden skötsel genom bete eller slåtter och eventuellt efterbete, samt att förhindra att områdets hydrologi och hydrokemi påverkas negativt.

Beskrivning av området

Natura 2000-området Torbjörntorp Backabo är litet och ligger ca 1,5 km sydost om Torbjörntorp. Det ligger i lätt kuperad slättbygd och utgörs av en mot sydost svagt sluttande gräs-lågstarräng med kärrmark. Enstaka block i dagen förekommer i området och berggrunden består av kalksten.

Natura 2000-området omgärdas, förutom i norr, av åkermark. Området är sedan 1995 skyddat som biotopskyddsområde (rikkärr). Torbjörntorp Backabo ligger inom ett riksintresseområde för naturvården och för kulturmiljövården (Ålleberg, Åslesänkan, nordöstra Falbygden respektive kambrosilurområdet). Det ingår även i ett regionalt värdefullt odlingslandskap (Friggeråker). I våtmarksinventeringen angavs naturtypen som topogent kärr med högt naturvärde. I och omkring Natura 2000-området finns ett flertal fornlämningar, bland annat två boplatser samt flinta-fyndplatser.

Natura 2000-området ingår i en större betesfälla vilken betas av hästar. De torrare delarna av fällan är väl avbetade medan den fuktigare delen, d.v.s. det mesta av Natura 2000-området, är svagare betat. Åtagandeplan för miljöersättning enligt landsbygdsprogrammet saknas i dagsläget. Det fuktigare partiet med kärrmarken finns i områdets östra del och består av en igenväxande damm, en till synes naturlig, mindre grundvattendamm. I dammen har tidigare en typ av posthornssnäcka, allmän skivsnäcka (*Planorbis planorbis*), noterats.

Kärrmarken med dammen omsluts i söder och väster av ett halvcirkelformat område som består av stora buskage av bland annat vide tillsammans med småträd av bland annat al, asp och björk samt enstaka buskar. I den nordvästra delen finns också en del buskar och sly samt mindre träd. Buskskiktet består förutom av vide även av en, hallon och rosarter.

Vid fältbesök 2016 konstaterades att dammen i den blötare delen var relativt igenväxt och att det inte gick att se någon vattenspegel. Vid dammen finns en cementrörsfodrad grundvattenbrunn. Markavvattningsföretag finns för avledande av vatten från dammen och den fuktiga marken i och omkring Natura 2000-området, det rör sig om ett dikningsföretag och ett båtnadsföretag båda från 1961.

Rikligt med olika arter av hävdgynnade kärlväxter har noterats i Natura 2000-området. Det bör noteras att vid olika inventeringar som Ängs- och betesmarksinventeringen och fältbesök 2009 har inte naturtypen rikkärr (7230) konstaterats utan naturtypen har bedömts vara fuktäng (6410). Vid Länsstyrelsens gräsmarksuppföljning 2009 har ett flertal typiska arter för fuktäng också dokumenterats. Se vidare under naturtypsbeskrivningen, fuktäng (6410).

Bevarandemål

Bevara och utveckla fuktängen och det kalkpåverkade kärret med dess damm. Fuktängen skulle kunna vara en lämplig lokal för ängs- och sumpgentiana.

Vad kan påverka negativt

Hot mot både fuktäng, kärr och damm med dess flora är ohävd, felaktig hävd (t.ex. ej anpassat betetryck och val av betesdjur), igenväxning, kvävenedfall, försurning, kemiska gifter, gödning, upplag, schaktning, trädplantering, körskador, dikning, isolering/fragmentering m.m.

Se även under rubriken Negativ påverkan för naturtypen fuktäng (6410).

Bevarandeåtgärder

Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett

Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken). Om en verksamhet/åtgärd påverkar ett Natura 2000-område så kan denna vara tillståndspliktig även om den utförs utanför Natura 2000-området.

Skydd:

- Området är biotopskyddsområde (rikkärr).
- Fridlysta arter finns i området, dessa är orkidéer.
- I nuläget behövs inte ytterligare skyddsförordnande.

Skötsel:

- En uppdelning av området i en torrare respektive fuktigare del planeras för kommande år, med start under 2018. Det torrare området ska även fortsättningsvis betas. Den fuktiga delen närmast dammen bör skötas med extensivt bete, helst med nötdjur, i kombination med röjning/slåtter. Alternativt kan den fuktiga delen skötas med enbart slåtter och röjning av igenväxningsvegetation, denna kompletterande skötselmetod skulle gynna den örtrika floran.

Vid restaureringsröjning bör följande beaktas:

- Slyväxtlighet bör tas bort så att det bildas öppningar i trädridåerna som finns i väster och söder.
- Det viktigaste är att den idag öppna ytan hålls öppen och fri från igenväxningsvegetation.
- Spara några spridda videbuskar i ytan samt några videbuskar i en gradvis övergångszon med bryn mot omgivande mark, spara gärna lite större videbuskar i utkanterna. Videarter är en viktig födokälla för alla landmollusker. Spridda videbestånd bör sparas så att eventuellt hotade landmollusker kan fortleva. Kärrblekvide är en västgötsk lågvuxen ansvarsart som bör prioriteras om den finns. Eftersträva brynzoner utan tvära övergångar till omgivande mark. Även flera ädla lövträd (alm, lönn, ask, lind) samt asp och sälg (vide) kan anrika kalcium i en lättlöslig form för snäckorna. En enda buske/träd kan vara enda födokällan för snäckorna om dessa trädslag i övrigt inte finns i eller nära kärret.
- En snäckart har tidigare konstaterats i området och eventuellt finns fler arter. Rikkärrssnäckor t.ex. lever i tuvbaserna i kärret (när de inte äter blad från videarter). Tuvor ska därför sparas i åtminstone delar av kärret.
- Röjning, alternativt ryckning av småbuskar och träd som har vuxit in i kärret bör ske med några års mellanrum.

Fortsatt skötsel:

- Efter röjningen behövs fortsatt lämplig skötsel med bete och/eller regelbunden slåtter med eventuell efterbete. Betet bör helst ske med nötdjur för att undvika förna-ansamling, det behöver också vara intensivare än idag. T.ex. kan djur av lättare raser behövas, rätt antal djur och individer som är vana att äta mindre smakligt foder samt en lämplig och flexibel fällindelning
- Ett långsiktigt skötselavtal, naturvårdsavtal eller en åtagandeplan för betesmarker och slåtterängar med särskild skötsel bör finnas efter 2021 för hela området.
- Det bör närmare undersökas om någon del av fuktängen hyser brunmossor eller andra rikkärrsarter och om någon del utgörs av naturtypen rikkärr (7230).

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målandikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målandikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

6410 - Fuktängar

Areal: 1,2 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Fuktängen upptar större delen av Natura 2000-området. I dess östra del finns ett blötare parti med en nu (2018) igenväxt damm. Dammen ingår inte i naturtypen fuktäng dock dess omgärdande strandområde. Fuktängen ligger på kalkhaltig mark och är därför en så kallad kalkfuktäng. Rikligt med blad från vissna orkidéer återfanns vid fältbesöket 2016. Under Länsstyrelsens uppföljning av gräsmarksområden i skyddade områden 2009, noterades följande för fuktäng typiska arter: darrgräs, blodrot, slankstarr, hirsstarr, ängsbräsma, ängsskallra och tagelsäv. Även följande hävdgynnade gräsmarksarter noterades: käringtand, ängshavre, rödkämpar, klasefibbla, sammetsdaggekåpa, gökärt, brudbröd, ärtstarr, pillerstarr, prästkrage, höskallra och liten blåklocka. Förekommande ohävdsarter var bland annat smörblomma, älgräs vägtistel, hundkäx och ogräsmaskrosor.

Artbeskrivning hämtad från gamla bevarandeplanen (2005):

I nordvästra delen har tidigare noterats hävdgynnade kärleväxter som rödklint, ängsskallra, darrgräs, gråfibbla, liten blåklocka, hirsstarr och brunört samt humleblomster, krypvide, älgört och tuvtåtel. I kärlden noterades mycket brunmossor och starr samt ängsvädd, kärrtistel, vattenpilört, blodrot, ängsull, vildlin och kråklöver. I det då öppna vattnet fanns stor igelknopp och sjö-/blåsäv och på dammens kant kärr-/sjöfräken, rörfen och högstarr (ev. vasstarr). I dammen har tidigare även allmän skivsnäcka (Planorbis planorbis), en typ av posthornssnäcka dokumenterats.

Generell beskrivning av naturtypen: Hävdpräglade fuktängar med blåttåtel eller starr nedanför trädgränsen. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0 - 30%. Hävdgynnade arter ska finnas. Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att naturtypen ska ha fortsatt höga bevarandevärden. Två undertyper finns: a) Fuktängar på neutrala till alkaliska, kalkrika jordar med ett varierande vatteninnehåll, ofta relativt artrika, här ingår bl.a. "kalkfuktängen"; och b) Fuktängar på surare jordar, ibland torvrika med blåttåtel, tåg- och starrarter. Typen varierar beroende på hävd och hävdintensitet. Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att naturtypen ska ha fortsatt höga bevarandevärden.

Typiska arter, exempel:

6410 a: Hårstarr, ängsstarr, ängsnycklar, vildlin, tätört m.fl.

6410 b: Jungfru Marie nycklar, gökblomster, stagg, granspira, darrgräs m.fl.

Gemensamma: darrgräs, hirsstarr, ormrot, slåtterblomma, svinrot, gulärla, storspov, rödbena, toftsvipa.

Naturtypen är känslig för igenväxning, ökad beskuggning, uppluckrad grässvål samt konkurrens från ohävdsarter och främmande arter. Naturtypen är även känslig för förändrad hydrologi som t.ex. förändringar i ansluten grundvattenförekomst, fragmentering och för minskade populationer av karakteristiska och typiska arter.

Bevarandemål

Arealen Fuktängar ska vara minst 1,2 hektar.

Regelbunden hävd genom bete (helst med nötdjur) (ej vintertid) eller slåtter och efterbete ska påverka området. Ingen skadlig ansamling av förna (t.ex. fjolårsgräs) ska finnas i området efter

vegetationsperiodens slut. Typiska och karakteristiska arter samt andra naturligt förekommande arter ska finnas och förnygra sig. Hydrologin ska vara naturlig och markfuktigheten tillräcklig. Det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller markskador eller andra avvattande anläggningar som medför negativ påverkan. Näringsstatusen i marken ska vara naturlig. Krontäckningen av träd och buskar ska vara liten. Varken vedartad eller örtartad igenväxningsvegetation ska förekomma mer än i begränsad utsträckning. För naturtypen främmande arter ska inte finnas. Enstaka värdefulla buskar t.ex. buskar av vide samt bärande och blommande buskar och snår ska förekomma. Enstaka fysiska, fornlämningslika bildningar i form av kantställda kalkstenshällar ska förekomma. Typiska och karakteristiska kärlväxter ska finnas tämligen allmänt.

Negativ påverkan

- Den fuktiga marken gör att grässvålen är extra känslig för tramp från tunga djur.
- Utebliven röjning av igenväxningsvegetation och minskat eller upphört bete leder på sikt till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.
- Skötsel som avlägsnar småbiotoper och kantzoner och skapar skarpa gränser mellan olika markslag påverkar naturtypen negativt.
- Överbete. Alltför intensivt betetryck påverkar naturtypen negativt. Risken för överbete är dock inte lika stor i fuktiga marker som i torra.
- Spridning av gödsel i naturtypen påverkar floran negativt.
- Tillskottsutfodring av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan och bör därför bara användas vid behov.
- Kväveläckage från angränsande marker påverkar floran negativt.
- Dräneringar som torkar ut naturtypen.
- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, exempelvis skogsplantering, dikning och täktverksamhet.

Bevarandeåtgärder

Se under rubriken "Bevarandeåtgärder" i bevarandeplanens första del.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet är icke gynnsamt.

Här finns potential för att höja bevarandetillståndet genom röjning av igenväxningsvegetation samt regelbunden och tillräcklig hävd av området.

Dokumentation

Artdatabanken, SLU. Rödlistan 2015, sammanställning av arters status (utdöenderisk) i Sverige.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län. 1991: Våtmarker i Skaraborgs län. Del 1. Medd. 2/91.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län. 1994: Ängs- och hagmarker i Falköpings kommun. Rapport 1994:19.

Naturvårdsverket. Art- och naturtypsvisa vägledningar. www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Natura-2000/.

Bilagor

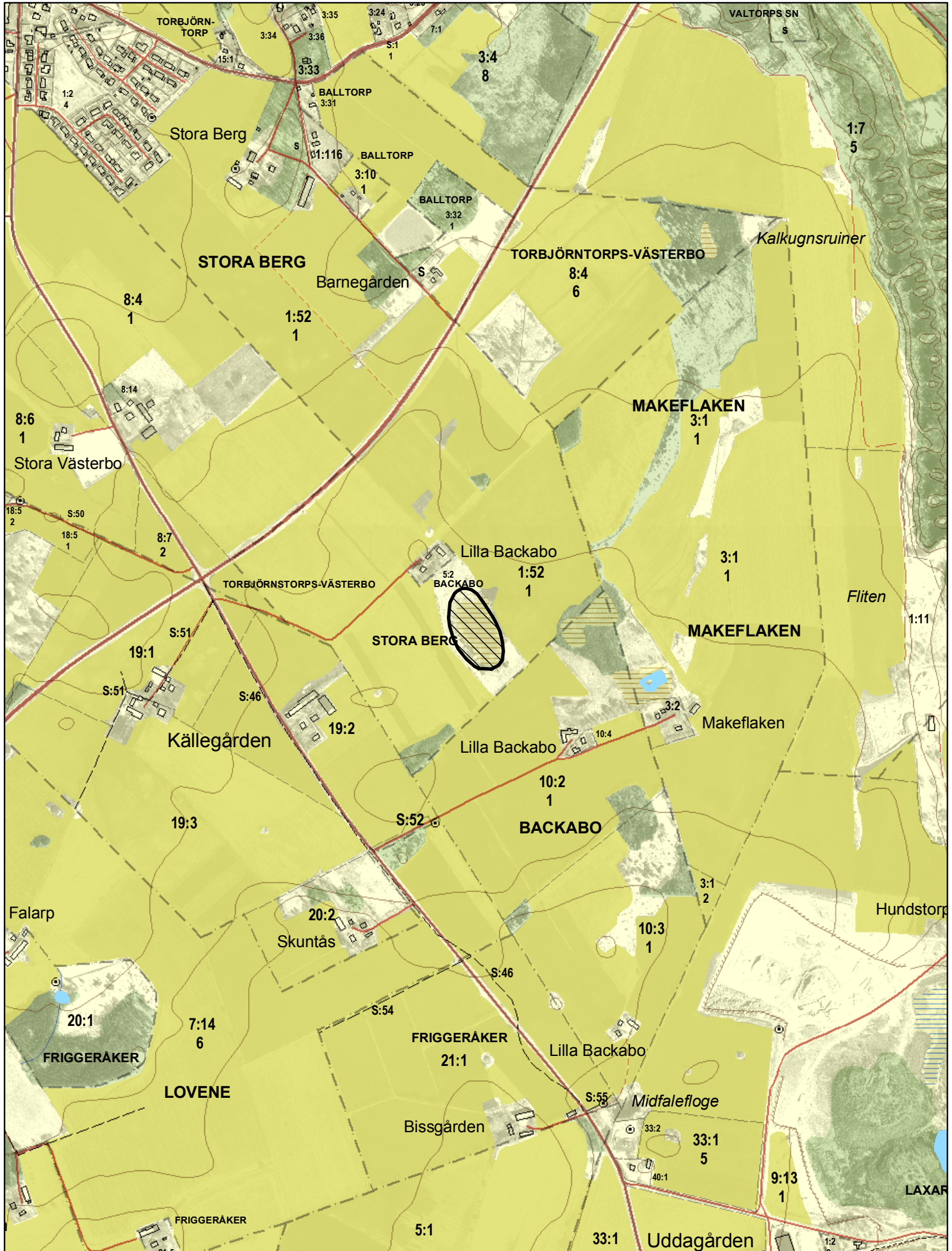
Kartor:

1. Natura 2000-områdets avgränsning, beslutskarta
2. Naturtypskarta

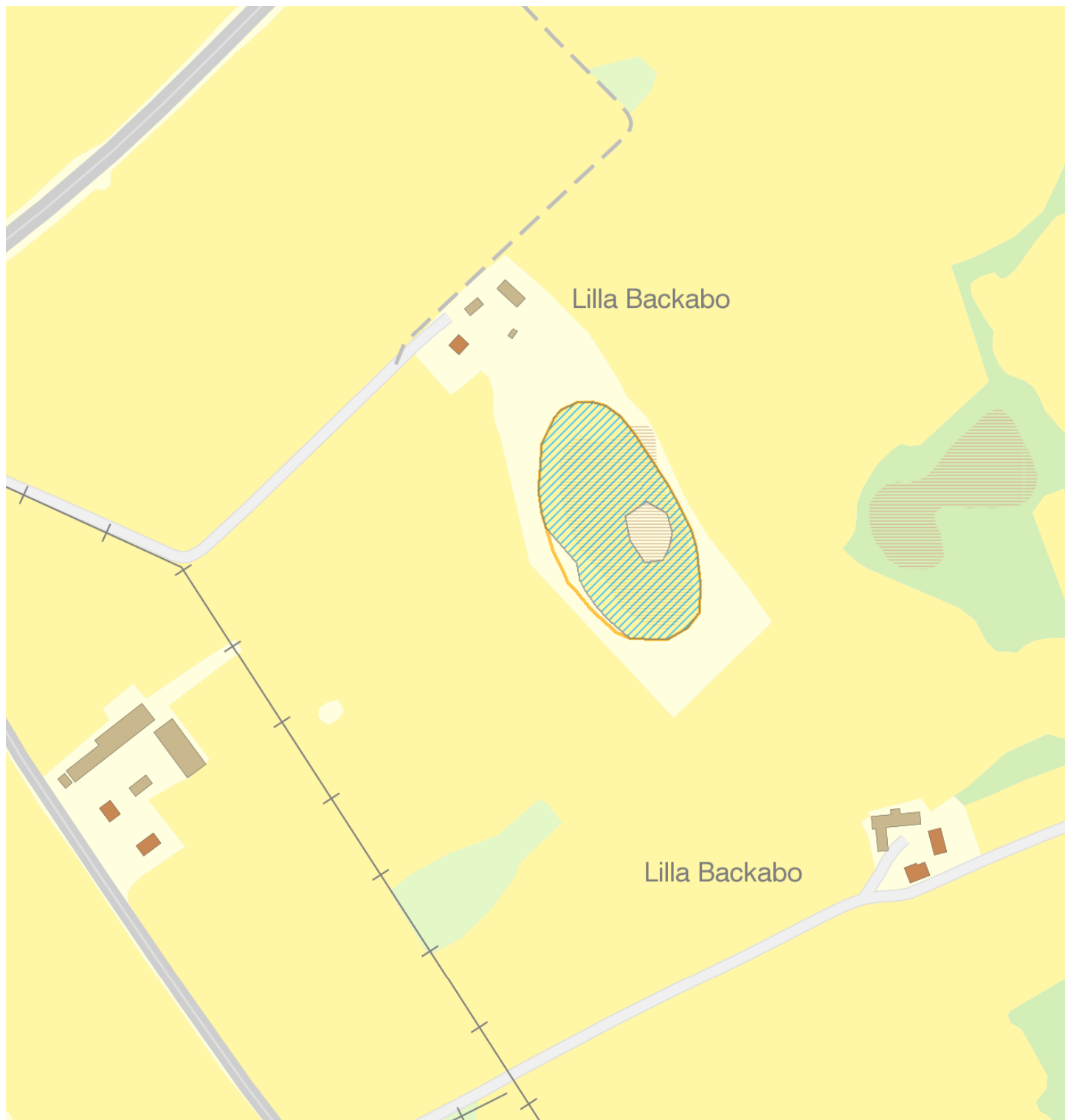

Natura 2000 - SE0540182 Torbjörntorp Backabo

0 125 250 500 Meters

Map scale 1:10 000. Original printed 2009-01-30. Copyright Lantmäteriet 2009, dnr 106-2004/188-O.

Natura 2000-naturtypskarta, Torbjörntorp Backabo SE0540182,

Falköpings kommun

 6410 - Fuktängar Natura 2000
Habitatdirektivet

Rund yta i områdets östra del är en damm.

Skala (i A4): 1:4 000

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 100 200 300 Meter

